

людям, понимания возможности многовариантного человеческого бытия в разнообразных, отличных друг от друга культурных, религиозных и социальных сферах;

– стратегия формирования толерантности способствует созданию благоприятного микрокосма культурного, межэтнического взаимопонимания, в котором каждый человек, независимо от религиозной и этнической принадлежности, чувствует себя комфортно, защищено и способен к открытому взаимодействию с миром [5].

Реализовать вышеперечисленные идеи стратегии формирования толерантности позволяет выполнение следующих принципов:

– принцип опоры на естественную природу человека т.к. в течение жизни личность развивает в себе социальные качества, определяющие ее принадлежность к виду “*homo sapiens*”;

– принцип опоры на позитивный социально-культурный опыт этноса, т.к. человек рождается и воспитывается в определенной культурной, национальной среде, которая имеет множество позитивных черт;

– принцип межнационального общения, который предполагает создание условий для позитивного взаимодействия и взаимообогащения людей разных культурных, национальных, религиозных и социальных групп;

– принцип самоценности личности, который предполагает принятие человека таким, какой он есть;

– принцип нравственной атмосферы, предполагающий обеспечение защиты личности от насилия в обществе и являющийся основополагающим при реализации стратегии формирования толерантности [5].

Таким образом, толерантность – это стремление и способность к установлению и поддержанию общности с людьми, которые отличаются в некотором отношении от преобладающего типа или не придерживаются общепринятых мнений. Толерантность – трудное и редкое достижение по той простой причине, что фундаментом сообщества является родовое сознание. Мы объединяемся в одной общности с теми, кто разделяет наши убеждения, или с теми, кто разговаривает на том же языке или имеет ту же культуру, что и мы, или с теми, кто принадлежит к той же этнической группе. В то же время люди склонны враждебно или со страхом относиться к «другим» – тем, кто от них отличается. Различия могут иметь место на любом уровне биологической, культурной или политической реальности. Следовательно, толерантность является достаточно тонкой категорией, которой безусловно нужно придерживаться, поскольку она определяет моральное, общественное и демократическое развитие современного общества.

Источники и литература

1. Релігійна свобода і права людини : правничі аспекти : у 2 х т. – Львів, 2001. – Т. 2. – С. 23-28.
2. Вольтер Мари-Франсуа : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.parta.com.ua/Перескази/writers/71.
3. Тарасенко В. Социальная идентификация украинского общества / В. Тарасенко, Д. Иваненко // Общественная трансформация : концептуализация, тенденции, украинский опыт. – К., 2004. – С. 175.
4. Братченко С. Л. Педагогика развития: ключевые компетентности и их становление / С. Л. Братченко. – Красноярск, 2003. – С. 104-117.
5. Декларация принципов толерантности : утв. резолюцией 5.61 генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 года : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.tolerance.ru/declar.html.

Захарченко Н.В.

УДК 1+004+371.213.8

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Постановка проблеми. Глибоке реформування в сфері освіти в нашій країні слід пов'язувати насамперед із глобальними перетвореннями, що відбуваються у світовому суспільстві. Сьогодні формується інформаційне суспільство, і це відбувається, головним чином, завдяки укоріненню та масовому застосуванню інформаційних технологій. Все частіше вживаються у повсякденному житті такі поняття, як «інформація», «інформаційні технології», «інформатизація», «інформаційна культура», «інформаційна комунікація», «інформатор», «технологізація» та інші, що дозволяє говорити про становлення інформаційного суспільства. У сучасному освітньому процесі проблема пошуку інформації, засвоєння інформаційних технологій посіла генеральне місце. Вислови «хто володіє інформацією, той володіє світом», «знання – сила» давно вже стали набридливими афоризмами, але від цього сама проблема не стала менш актуальною, чи більш зрозумілою, або впорядкованою. Інформаційні потоки набувають могутності цунами, розібратись у них, узагальнити, дати належну оцінку, і навіть просто визначити, до якої з наук належить та чи інша інформація, інколи досить складно, потрібні певні знання предмета і неабиякий дар орієнтуру в масових процесах набуття знань.

Розробленість теми. Багато вчених різних наук опікуються проблемами аналізу, інтеграції, розподілу, узагальнення, актуалізації, систематизації і, як кінцева мета, - доведення обробленої та апробованої інформації до користувача, а саме: до учня, студента, аспіранта, викладача і т.д.. Інформатизації присвячено міриади наукових праць, науково-популярних брошур, публіцистичних матеріалів у журнальних виданнях. Безумовно, сьогодні це певний індикатор взаємовідносин у суспільному житті. Неабияке значення для розуміння проблеми інформатизації суспільства мають дослідження Д.Белла, О.Тоффлера, С.Масуда, які є

авторами теорії інформаційного суспільства, а також В. Кременя, В.М. Шейка, В.О. Даніляна, С.О. Лещука, В.А. Возчикова та інші. Заслужують на окрему увагу роботи, які присвячені проблемі використання інформаційних технологій в освіті, таких вчених, як М.І. Жалдак, В.В. Лапінський, М.І. Шут, С.М. Ніколаєнко, А.М. Білорус, Н.М. Бендерезь, А.Ф. Верлань, О.А. Пастух, П.І. Орлов, О.М. Луганський, Ю.Л. Смержевський, І.Г. Захарова, І.М. Смирнова, І.А. Кадієвська та багато інших.

Метою даної роботи є розкриття філософських аспектів інформаційних технологій та визначення їхнього впливу на навчальний процес.

Виклад основного матеріалу. Кожне півстоліття подвоює населення Землі, а за підрахунками спеціалістів, кількість вчених подвоюється кожні п'ятнадцять років, тоді як науково-технічна інформація подвоюється ще швидше – приблизно кожні сім років, уже такий арифметичний ряд говорить про певні проблеми систематизації для необхідностей споживача різного культурологічного рівня. Слід зазначити, що систематизацією та оперуванням інформацією займається комплексна наука «інформатика» яка займає одне з провідних місць в сучасній науці та техніці. Можна знайти безліч визначень терміна «інформатика» у різних вчених. Так наприклад, Ю.О. Дорошенко у своїй статті «Інформатика: еволюція поняття» дає наступне визначення відповідно до нинішніх реалій: «Інформатика – це комплексна багатокомпонентна галузь людської діяльності (наука, виробництво, технологія, освіта тощо), пов'язана з отриманням, обробленням, перетворенням, подаванням, зберіганням, передаванням інформації за допомогою електронно-обчислювальних засобів» [2; 224]. Однак, вчений наголошує на збільшенні значення різних соціальних аспектів, пов'язаних із розширенням меж застосування інформатики та її надбав і залученням усіх верств населення до їх освоєння та використання. Таким чином, різноманітні методи і засоби інформатики перевтілюються у інформаційні технології, «під якими розуміють сучасні види інформаційного обслуговування, організовані на основі програмних і апаратних засобів, які працюють на базі електронної техніки та зв'язку» [3].

Категорія «інформація» поповнюється новизною в основному з двох джерел: повсякденного досвіду і наукового пошуку. Термін «інформація» розтягується на безліч синонімічних понять, як наприклад: роз'яснення, знання, відомості, дані, повідомлення, віддзеркалення, відображення явищ, образів і таке інше – все, що обіцяє інформувати, повідомлювати про щось, а також регулювати суспільні відносини та взаємини між особами, суспільством і природою. Філософський словник соціальних термінів надає наступне визначення цьому терміну: «Інформація соціальна – це багаторівневе знання, що характеризує громадські процеси (політичні, економічні, соціальні, культурологічні, духовні, демографічні тощо), конкретні процеси, що відбуваються у різних частинах суспільного організму (підприємства, родини, регіони та ін.), а також інтереси, прагнення й думки різних соціальних, професійних, демографічних, територіальних утворень» [9; 345].

Інше джерело інформації, її категоріальне наповнення забезпечує безпосередньо наука, її постійний зв'язок з природою відображувальних процесів у живій і неживій природі, в суспільстві, і безпосередньо, з головних плацдармів розвитку техніки, яка сьогодні посіла особливе, власне самостійне місце в процесі суспільної еволюції. Інформація здобувається і засвоюється за рахунок когнітивних здібностей індивіда, які адекватно застосовують закономірності об'єктивного світу відповідно, живляться і споживаються суспільною практикою.

Науковою визнається лише та інформація, яка задовольняє декілька вагомих вимог. По-перше, наукова інформація, якою користується індивід у процесі пізнання, тісно пов'язана з власною практичною діяльністю. По-друге, це насамперед логічна інформація, що формується власними переживаннями, почуттями та абстрактним уявленням особистості, завжди оригінальним за своєю природою.

Розвиток науки і техніки неможливо усвідомлювати без процесів обміну науковою інформацією, що узагальнюються поняттям наукової комунікації – сукупності відносин, контактів, процесів уявлення, передачі та отримання наукової інформації, що утворюють основний механізм існування і стрімкого розвитку науки. Однак, наукова комунікація була б неможливою без інформаційних технологій, а саме: технології обробки, обслуговування, передачі, розповсюдження даних та утворення нових способів рекламування з метою якнайшвидшого доведення до відома споживачів.

В українських навчальних закладах, де послугами інформаційних баз користуються тисячі студентів, контингент обслуговуючого персоналу, аспіранти, викладачі, існують певні системи інформаційних комунікацій, що включають бази з шерегу інформаційних технологій. Насамперед, це інтернет, локальні мережі інформації, наявність систематизованих баз даних за спеціальностями, за потребами кафедр, університетських бібліотечних фондів. Все це дає можливість активно користуватися інформаційними технологіями з різними методами дослідження та використовувати різноманітні форми засвоєння найновіших даних з певних спеціальностей. Постійне оновлення бази даних гарантовано насамперед простотою та користю розповсюдження набутих досягнень. Авторам, які раніше контактували з різними видавництвами, рецензентами, стало набагато легше розповсюджувати свої ідеї, хай навіть хибні, слабкі з боку обгрунтування, але однозначно когось торкаючись, вони збуджують думку. Це велике набуття, значна допомога для філософствующого розуму.

Роль комунікації в сьогодиншній час є надзвичайною не лише в інформаційному вимірі, а й в контексті впливу на людину. Особливо гостро це стало відчуватися при застосуванні тестової системи в гуманітарних науках, що є дуже поширеною в країнах Західної Європи та Американського континенту. Соціальні науки сприймаються в сучасному науковому світі як впливові науки в питаннях будівництва цивілізованої новітньої особистості. Не може бути позитивної оцінки спроби за формалізувати гуманітарну складову

учбового процесу до тикання олівцем у готові відповіді. Студентів обмежують у найдорожчому, що цінується межі людьми – спілкуванні, одкровенні. Розуміння благородства іншої особистості можливе лише через спілкування. Тестова система не повинна бути тотальною. Повноцінну людину ми не отримаємо лише за рахунок комп'ютеризації, інтернету, тестування. Це – крайність і, як будь-яка крайність, помилкова і небезпечна. Тестування в контексті «всеосязності» обов'язково повинно бути переглянуто науковою спільнотою. Перед наявністю багатоманітних можливостей впливати на людину, виникає гостра потреба замислитись над тим, чи знайдеться щось рівнозначне стану розмови віч-на-віч.

Сьогодні спостерігається процес становлення індустрії інформації та інформаційних технологій основою виробництва та визначення нею кон'юктури міжнародного ринку. «Це обумовлює створення, прийняття і реалізацію національних програм перекваліфікації та підготовки робочої сили, загальної освіти, реформування державних органів влади, економічних та соціально-політичних структур» [9; 344].

Колишній міністр освіти і науки України С. Ніколаєнко наголошує на необхідності використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій в закладах освіти. Проте в той самий час він відзначає недостатність оснащення загальноосвітніх навчальних закладів комп'ютерною технікою. Посідання Україною 82 місця серед 104 країн світу за індексом «готовності інформаційної інфраструктури» повинно спонукати українських, перш за все, урядовців до прийняття відповідних ефективних рішень. Таким рішенням стало прийняття урядом державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 роки, яку було розроблено Міністерства освіти і науки України на виконання указу президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», а також відповідних законів України. Дана програма забезпечує «впровадження інтернет-технологій, створення корпоративних мереж та віртуальних лабораторій, які дозволяють у реальному часі виконувати експериментальні дослідження в процесі аудиторних занять» [7].

Позитивним намірам подібних програм важко заперечувати, однак, чи можемо ми на сьогоднішній день певнено стверджувати про досягнення в повній мірі тих результатів, що були заявлені урядовцями?

Сьогодні багато науковців наголошують на поєднанні інформаційних технологій навчання з традиційними, що призведе до якісних результатів навчальної діяльності. При порівнянні різних аспектів традиційної та інформаційної технологій навчання можна відстежити велику кількість переваг останньої, а саме: 1) можливість індивідуального підходу до студентів; 2) підготовка інтерактивного методичного комплексу в електронному варіанті з вільним до нього доступом; 3) переважання самостійної роботи студентів; 4) роль викладача не лише постачальника інформації, а ще як діагноста і консультанта; 5) використання різноманітних комп'ютерних технологій для реалізації завдань навчання; 6) можливість вибору студентом засобів і способів навчання; 7) можливість навчання у власному темпі та з необхідною кількістю часу; 8) можливість невідкладного контролю знань і корекції рівня їх засвоєння і т.д. [5] Отже, формування особистості студента та спонукання до постійної самоосвіти стають одними із найважливіших завдань сучасної освіти. Проте орієнтація на самоосвіту без чітко визначених термінів часу приведе до певних протиріч. З одного боку, сучасні інформаційні технології надають свободу дій під час навчального процесу та довільність в темпах опанування матеріалу, а з другого боку, сучасний темп розвитку суспільства не надає такої свободи та стимулює до прискорення всіх процесів.

П.І. Орлов та О.М. Луганський вбачають упровадження інформаційних технологій як конструктивним, так і деструктивним в залежності від соціально-політичного та культурного ґрунту, на який накладаються ці технології. «Важливішими чинниками ризику в цьому зв'язку фахівцями вбачаються: ступінь соціальної рівномірності суспільства, рівень розвитку інститутів і практика громадського контролю та участі в управлінні соціальними процесами, і, звісно, стан громадського інтелектуального середовища – головної соціальної бази й суб'єкта інформаційних перетворень» [8; 3].

Серед методів дослідження привертає увагу сумарний інформаційний підхід до пізнання дійсності, поточне відстеження впливу на соціум тієї чи іншої події або відкриття. Цей онтологічний аспект переймається усвідомленням об'єктивної реальності на рівні життєвого досвіду. Побутовий, або життєвий досвід, це неповторний синтез безпосередньо отриманих індивідом знань, майстерностей, навичок – сумарний синтез життя. Філософські узагальнення цього синтезу неминучі для всьлякого рівня розуму, завжди цікаві саме з приводу унікальності, оригінальності, неповторності результатів, цінних для суспільства саме власними висновками, що збагачують соціальну і культурологічну скарбницю кожного народу.

Слід зауважити, що при всіх привабливостях життєвого досвіду не кожна філософія включає онтологічні підстави до сфери своїх інтересів. «Точка росту» життєвого досвіду, зазвичай, є «болючою точкою» людського життя: невдачі, скрутні становища, поразки, помилки – постійно вимагають від індивіда аналізу, роздумів над ситуаціями, потребують іноді негайних висновків та рішень, на яких вибудовується подальша власна поведінка, що обов'язково впливає на оточення. Тому відповідальність – не остання риса і філософська необхідність мозку. Випадковості, омани, хибні дії руйнують як окреме життя, так і долі багатьох, навіть впливають на історію держави.

Існує таке поняття, як «інформаційна культура», яку розглядають як «засіб висловити персональні ідеї, відпрацювати аргументацію, спростувати думку інших, вивчити нове, спростити пошук істини або перевірку очевидності на підставі фактів» [8; 209]. При достатньому рівні інформаційної культури виробляються навички осмислювати інформацію та адекватно реагувати на виникаючі проблеми. Без достатнього рівня інформаційної культури неможливо прийти до власних висновків та прийняти власні рішення. «Тому про розвиток навичок інформаційної культури можна б було судити як про внесок у

розвиток персональної відповідальності за навчання й персональну свободу у виборі форм та засобів навчання» [8; 210].

Висновки. Для подолання протиріч і ускладнень на шляхах розуміння науковості, потребується не лише розум і логіка, але й культура почуттів, уяви, фантазії, інтуїції – все розмаїття засобів пізнання з проблем філософського просвітництва. Назріла реальна необхідність перегляду низки освітніх технологій у напрямку їх удосконалення через спрощення насамперед шерегу штучних методологічних ускладнень. Вищим навчальним закладам надано право самостійно визначати перелік навчальних дисциплін і допоміжних наукових курсів у тому числі і з предметів новітніх інформаційних технологій, що залучаються до навчального процесу. Допомогти визначитись з цих питань повинні своєрідні соціологічні дослідження наукових інтересів і потреб серед викладачів та студентів.

Джерела та література:

1. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. зав. / И. Г. Захарова. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
2. Информатизация освіти України : європейський вимір : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Кам'янець-Подільський, 14-17 травня 2007 р.) / М-во освіти і науки України, Академія пед. наук України [та ін.] – К., Кам'янець-Подільський, 2007. – 232 с.
3. Інформаційні технології в економіці. Особливості електронної інформації. Процеси інформатизації : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.textreferat.com/referat-7784-1.html>.
4. Кадієвська І. А. Модернізація технологій підготовки фахівців / І. А. Кадієвська // Наукове пізнання : методологія та технологія. – 2009. – № 1. – С. 36-42.
5. Комплексний підхід до застосування інформаційних технологій у навчанні графічних дисциплін : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.textreferat.com/referat-13433-1.html>.
6. Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали наук. конф. молодих учених (22-23 квітня 2004 р.) / відп. ред. С. В. Сищенко; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2004. – 249 с.
7. Ніколаєнко С. В освіті – інформаційна революція : [Електронний ресурс] / С. Ніколаєнко // Дзеркало тижня. – 2006. – № 1. – Режим доступу : <http://www.dt.ua/3000/3300/52284>.
8. Орлов П. І. Інформаційні системи і технології в управлінні, освіті, бібліотечній справі : наук.-практ. посіб. / П. І. Орлов, О. М. Луганський. – Донецьк : Альфа-прес, 2004. – 292 с.
9. Філософський словник соціальних термінів / ред.-упоряд. В. П. Андрущенко. – 3-є вид., допов. – Х. : Р.И.Ф., 2005. – 672 с.

Игнатушко И.В.

УДК 1:316.3

ОСНОВНЫЕ ФИЛОСОФСКИЕ КОНЦЕПЦИИ О СУЩНОСТИ ПРАВА

Постановка проблемы. В настоящее время Украина находится в состоянии реформирования, которое присуще ей с момента обретения независимости. Пришедшая к власти элита стремится охватить реформами развитие экономической, политической, социальной, правовой сфер. Происходят серьезные изменения в законодательстве. При принятии новых законодательных актов, изменении действующих необходимо учитывать конкретную социально-экономическую ситуацию в стране и использовать накопленный опыт философских и правовых исследований.

Цель статьи - рассмотрение основных философских концепций, определяющих сущность, генезис, назначение права, в том числе, и современного подхода к этим вопросам.

Задачей статьи является рассмотрение традиционного, либерального подхода к пониманию сущности права, либертарно-юридической концепции и др.

В современных условиях рассмотрение указанных концепций является актуальным в свете рецепции в украинском обществе европейских ценностей и ориентиров развития. Анализ разработанных философских теорий о государстве и праве необходим для определения перспектив совершенствования правовой системы.

Объектом исследования выступает право как социальный институт, его назначение и сущность.

Предмет исследования – различные философские концепции о происхождении, развитии и детерминации права.

Можно сказать, что исторически сменили друг друга два подхода к пониманию сущности права.

Традиционный подход фактически отождествляет право с законом.

Право представляется системой общеобязательных норм (правил) поведения людей, устанавливаемых или санкционированных государством. По этой трактовке права оно воспринимается как некий свод запретов и карательных санкций за их нарушение. Суть такого понимания выражается в том, что запрещено все, что не разрешено. Традиционное понимание права складывается в докапиталистических обществах, а полностью теоретическое обоснование получает в эпоху формирования национальных европейских государств с монархической формой правления.

Соловьев Э.Ю. по этому поводу пишет: «Нужно живо представить себе бесчисленные бедствия, которые несли с собой феодальная междоусобица ХУ, религиозные распри ХУІ и коалиционные войны ХУІІ столетий, чтобы понять, почему это указное (этатистское) понимание права могло пользоваться